

Hallintovaliokunnalle

13.3.2017

Suomen Punaisen Ristin lausunto hallituksen esityksestä laiksi valtioneuvoston tilannekeskuksesta (HE 261/2016)

Suomen Punainen Risti kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä laiksi valtioneuvoston tilannekeskuksesta.

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhdistys, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla Tasavallan presidentin asetuksella (811/2005). Suomen Punaisen Ristin tehtävänä on tukea ja avustaa maan viranomaisia niin rauhan kuin sodan ja aseellisten selkkausten aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Suomen Punainen Risti on osa kansainvälistä Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikettä, joka toimii kaikkialla maailmassa, avustaen luonnonkatastrofien ja konfliktien keskellä eläviä ihmisiä seitsemän perusperiaatteidensa mukaisesti.

Toimivaltaisista viranomaisia tukevalla kolmannen sektorin toiminnalla on Suomessa pitkät perinteet. Suomen Punainen Risti on osallistunut onnettomuus- ja häiriötilanteisiin vastaamiseen ja niissä auttamiseen 140 vuoden ajan. Kokemukset yhteistoiminnasta ovat olleet positiivisia, ja Suomen Punainen Risti kiittää valtioneuvostoa sekä muita viranomaisia erinomaisesta yhteistoiminnasta menneiden vuosikymmenten kriiseissä ja onnettomuuksissa. Esimerkiksi vuonna 2005 Aasian tsunamiooperaatiossa Suomen Punainen Risti toimi yhdessä viranomaisten kanssa suomalaisten auttamiseksi ja kotiin saattamiseksi kansallisesti vaikeassa tilanteessa. Valtioneuvoston, toimivaltaisten viranomaisten ja järjestön yhteinen tilannekuva ja sen jakaminen oli keskeinen tekijä onnettomuuden hallinnassa. Operaatiosta opittiin paljon ja sen perusteella sekä Suomen Punaisen Ristin että laajemmin kansainvälisen humanitaarisen avun järjestelmän valmiutta on edelleen kehitetty.

Syksyllä 2015 yhteistyö valtioneuvoston nykymuotoisen tilannekeskuksen kanssa tilannekuvapalveluihin liittyen tiivistyi turvapaikanhakijoiden vastaanotto-operaatiossa. Operaatio osoitti jälleen, kuinka merkityksellinen rooli kolmannen sektorin toimijalla, tässä tapauksessa Punaisella Ristillä, oli kansallisesti merkittävän tilanteen hoitamisessa ja siitä palautumisessa.

Käsillä oleva hallituksen esitys koskee valtioneuvoston tilannekeskuksen tehtäviä; velvollisuutta ilmoittaa turvallisuustapahtumasta; valtioneuvoston tilannekeskuksen tiedonsaantioikeutta sekä salassa pidettävän tiedon luovuttamista. Suomen Punainen Risti nostaa esille lausunnossaan neljä huomiota:

1. Punainen Risti korostaa ennakoivan, oikea-aikaisen ja luotettavan tilannekuvan tärkeyttä. Nämä korostuvat ajassamme, jossa leimallista on valtava tiedon määrä, mutta samalla ennustamattomuus ja muutoksen nopeus. **Valtioneuvostolla tulisi olla lainsäädännön mahdollistamat keinot laadukkaaseen enna-**

kointi- ja tilannekuvatyöhön yhdessä paitsi ministeriöiden, myös Punaisen Ristin kaltaisten asiantuntijaorganisaatioiden kanssa.

2. Käsiteltävän luonnoksen mukaan vastuu kunkin hallinnonalan oman tilannekuvan kokoamisesta ja analysoinnista on jatkossakin hallinnonalojen viranomaisilla. Valtioneuvoston tilannekeskuksen tehtävänä on näin ollen koota ja analysoida eri lähteistä saatua tietoa valtionjohdon päätöksenteon ja toiminnan tueksi. Hallituksen esityksessä valtioneuvoston tilannekeskuksen tiedonkeruuta ja sen jakamista käsittelevät pykälät on rajattu koskemaan vain viranomaisia. 1§:n 3 momentin mukaan *"valtioneuvoston tilannekeskus jakaa yhteen sovitettua tietoa tasavallan presidentille, valtioneuvostolle ja muille viranomaisille."* **Suomen Punainen Risti korostaa, ettei valmisteilla olevalla lainsäädöllä tule estää tai vaikeuttaa valtioneuvoston tilannekeskuksen tilannekuvan kokoamiseen, tiedonkeruuseen tai sen välittämiseen nykyisin liittyvää yhteistoimintaa muidenkin kuin viranomaisten ja valtioneuvoston välillä.** Tällaista yhteistoimintaa tulisi pikemminkin parantaa entisestään. Punainen Risti viittaa tässä esimerkiksi omaan rooliinsa turvapaikanhakijoiden vastaanotto-operaation tilannekuvayhteistyössä.
3. Punainen Risti pitää tärkeänä, että viranomaisilla on käytössään tietoa kolmannen sektorin tehtävistä varautumisessa sekä onnettomuuksien ja häiriötilanteiden hallinnassa. Kansallisesti Punainen Risti voi kerätä tilannekuvaa laajemmin järjestöjen (kolmannen sektorin) osalta valtioneuvoston käyttöön. Tämä on luonteva tehtävä Punaiselle Ristille Vapaaehtoisen pelastuspalvelun sekä sosiaali- ja terveysalan järjestökoordinaattorin kautta. **Järjestöjen tilannekuva voi tukea ennakkointia, mutta erityisesti sisäisen turvallisuuden vapaaehtoistoimintaa laaja-alaisissa ja pitkäkestoisissa onnettomuuksissa ja häiriötilanteissa.** Valmisteilla olevan lainsäädännön tulisi tukea tätä kehitystä.
4. Tilannekuvatoimintoja ollaan parhaillaan kehittämässä voimakkaasti Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainvälisen liiton toimesta. Suomen Punainen Risti osana kansainvälistä Punaisen Ristin liikettä voi välittää kansallisille viranomaisille tietoa laajemmin Punaisen Ristin liikkeen osalta niiltä osin kuin se on tarkoituksenmukaista ja sopii Punaisen Ristin liikkeen puolueettomaan rooliin.

Yhteenvetona Suomen Punainen Risti toteaa, että koska sillä on rooli kansallisesti merkittävien tilanteiden hoitamisessa ja niistä palautumisessa yhteistyössä viranomaisten kanssa sekä erityisosaamista tilannekuvatoiminnassa, **viranomaisten tulisi mahdollistaa tämän tiedon ja osaamisen hyödyntäminen osana kansallista tilannekuvatoimintaa.**

Marita Salo
järjestöjohtaja